חקלאות בשירות הסביבה
תגמול חקלאים
באמצעות מכרז
עבור יצירת ערכים נופיים וסביבתיים
יום העיון השביעי של נקודת ח"ן
3 נובמבר 2009

רקע

החקלאות מייצרת מזון וסיבים, ערכי נוף וסביבה וערכים שבין אדם ואדמתו

החקלאי מתוגמל כספית עבור המזון והסיבים שהוא מייצר אך אינו מתוגמל עבור הערכים הסביבתיים של החקלאות

כיצד להביא לכך שהחקלאי יתוגמל עבור הערכים הסביבתיים של החקלאות?

הצעתנו לקידום חקלאות סביבתית:

לייצר שוק למסחר בשירותים סביבתיים של החקלאות

כיצד לייצר מנגנון שוק לערכים סביבתיים?

באמצעות מכרז לשירותי נוף וסביבה בשדה החקלאי

מהו מכרז לשירותי נוף וסביבה חקלאיים?

ועדה ציבורית קובעת שירותים חקלאיים-סביבתיים שיש עניין לספק

הועדה מפרסמת "קול-קורא" לחקלאים להציע הצעות לתגמול שהם מבקשים עבור אספקת השירותים החקלאיים-סביבתיים

ההצעות הטובות והזולות ביותר זוכות להשתתף בפרויקט= החקלאים מספקים שירותים סביבתיים ומקבלים תגמול על פי הצעתם במכרז

החקלאים

מכרז

הציבור

למה מכרז?

מירב העצמאות לחקלאי –

הוא איננו "נתמך סובסידיות" אלא ספק שירות

+

מירב היעילות לציבור - ההצעות הנמוכות ביותר הן הזוכות, כבכל מכרז ציבורי

גם לתשלום קבוע מראש יש יתרונות:

- פשטות הפעלה
- יותר מקובל על החקלאים

אבל: יותר מדי דומה לסובסידיה

יתרונות המכרז:

- **מכניס אלמנט של שוק חופשי ולא סובסידיה**
- **יכול להביא לחסכון בכספי ציבור**
- **שקיפות אדמיניסטרטיבית בהעברת כסף לגופים פרטיים (חקלאים)**
- **שיתוף ציבור החקלאים בעיצוב התכנית התאמת התשלום לנדרש על ידי החקלאים**

מכרזים לשירותי סביבה פועלים במדינות רבות בעולם

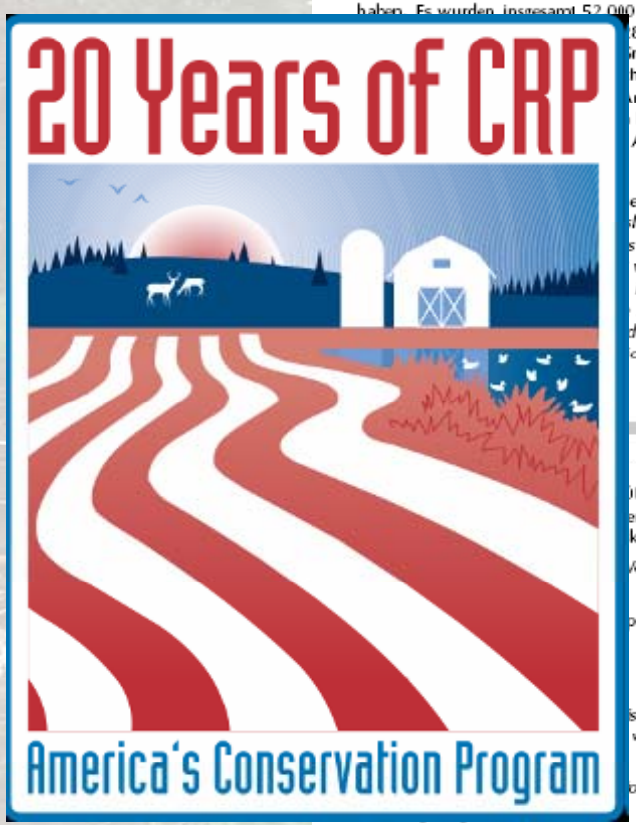

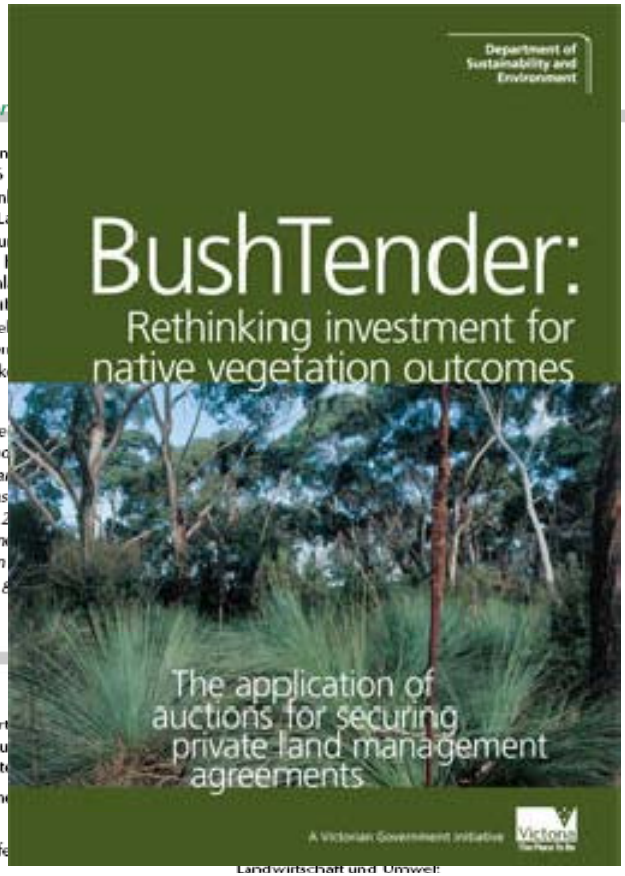

Umsetzung / *Implementation*

Das Honorierungssystem wird seit 2004 in
setzt. Bisher haben in 2004 und 2006
bungsverfahren für Artenvielfalt auf Grün
gefunden, an denen sich jeweils ca. 38 L
haben. Es wurden insgesamt 52.000 Eu

isation of the concept with special conside-

orecasting model for

– *Evaluation of the regional population preferences with contingent valuation methods*

Landwirtschaft und Umwelt
Georg-August-Universität Göttingen
Am Vogelsang 6 · D-37075 Göttingen

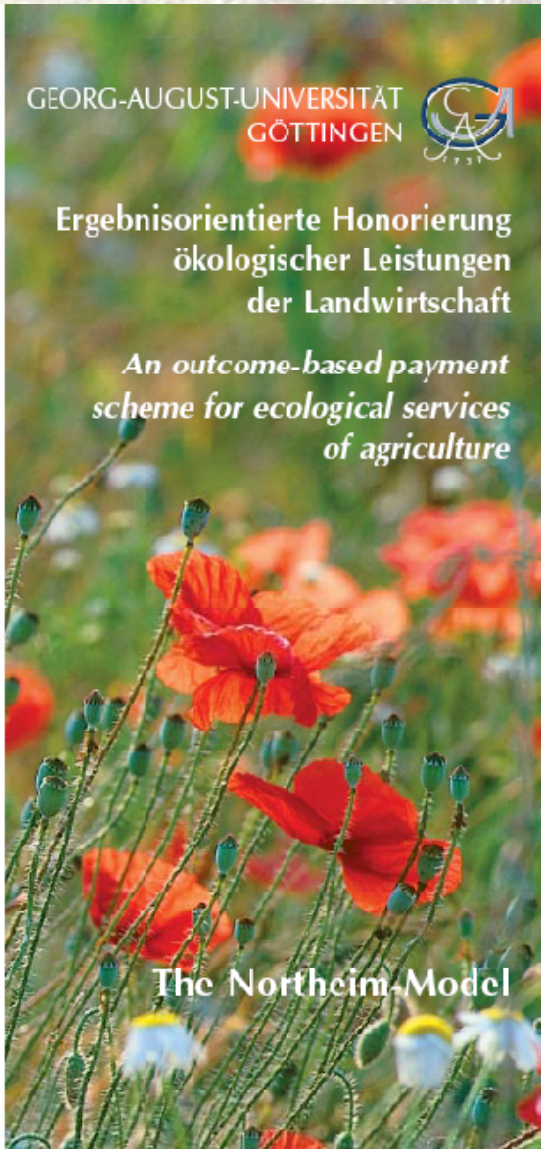

© 2007 Georg-August-Universität Göttingen - Presse, Kommunikation und Marketing - Gestaltung: Rothe Grafik

שלבי הפרויקט

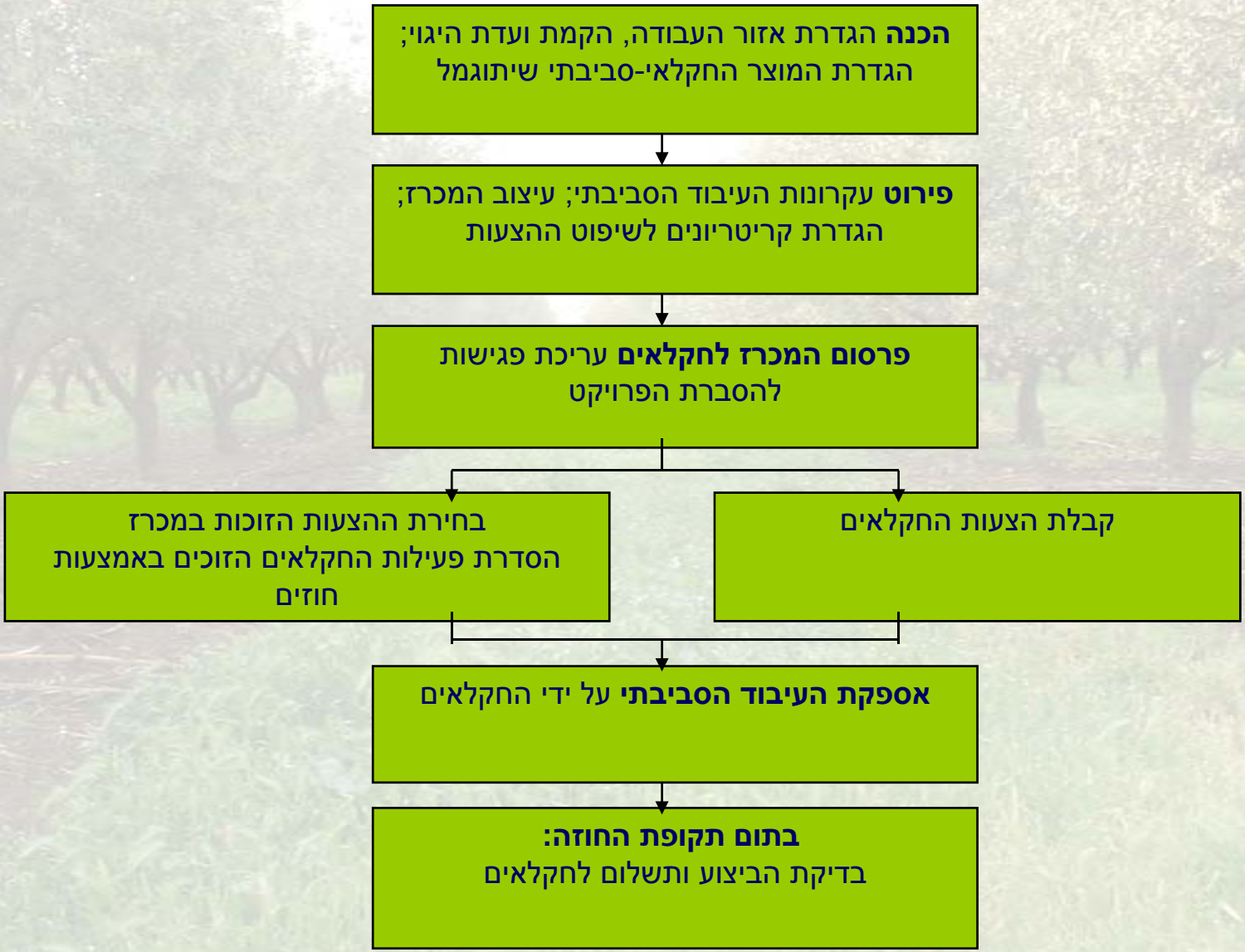

אזורית מגידו

העיבוד החקלאי-סביבתי

מטעי זיתים בעיבוד סביבתי

יתרונות:

כלכלה

נוף

מגוון ביולוגי

עצירת סחף

חסכון במים

הממשק הסביבתי שנדרש בפרויקט

ממשק בסיסי – תנאי סף

-	נושא	פירוט	היבט סביבתי
1	צפיפות עצים	צפיפות מקסימלית: 7X3 התחייבות לדלל להעתקה כל עץ שני לאחר 6-12 שנים	נוף: יצירת נוף מסורתי של מטע עצים מרווח
2	מרווחים לא מעובדים	רצועה לא מעובדת של 10 מ' כל 150 מ' רוחב, לא כולל דרכים. מיקום הרצועה יקבע לכל חלקה לגופה.	מגוון מינים: שמירת שטחים לא מופרים עם מגוון המינים המקומי, מקור זרעים להתחדשות
3	עיצוב העצים על גזע	גובה מינימלי לגזע - 80 ס"מ	נוף: יצירת נוף מסורתי של מטע עצים גבוהים
4	נטיעה בקווי גובה	שורות המטע ניטעות בקווי גובה במידת האפשר	שימור קרקע
5	אי פליחה	עישוב באמצעות כיסוח.	שימור קרקע
6	מועדי כיסוח צומח עשבוני	טיפול בצומח עשבוני ע"י כיסוח ולא על ידי ריסוס. בהר: כיסוח יבוצע לא יאוחר מאמצע פברואר. בעמק: כיסוח יבוצע מוקדם ככל הניתן.	מניעת התבססות של צמחיה ובעלי חיים שיהיה צורך להשמיד לפני התבגרותם. באזורים בהם לא ניתן לעבד בחורף - ידחה העיבוד עד לזמן המוקדם ביותר המתאים לכך.
7	Integrated Pest Management	ביצוע הממשק על פי הוראות שיקבעו על ידי צוות הפרויקט, תיאום ופיקוח בשטח ע'י מדריך זיתים. בכל מקרה זבוב הזית יידבר על ידי מלכודות ולא ברוגור.	בריאות הציבור; שימור משאבי מים: ממשק זה מסייע למניעת זיהום מי תהום; צמצום פגיעה במגוון המינים במטע

ניקוד נוסף יינתן על:

	ממשק אורגני	על פי ההגדרות של הארגון הישראלי לחקלאות אורגנית, ובפיקוח החברות המקובלות עליו. בכל מקרה זבוב הזית יידבר על ידי מלכודות ולא ברוגור.	בריאות הציבור; שימור משאבי מים: ממשק אורגני מסייע למניעת זיהום מי תהום; צמצום פגיעה במגוון המינים במטע
	דישון אורגני	שימוש בזבל אורגני וקומפוסט לדישון במקום דישון כימי	שימור משאבי מים וקרקע

תהליך שיתוף הציבור

- סבב ראיונות עם החקלאים בקיבוצים ומושבים
- ערב עיון לחקלאי המועצה (השתתפו 20 חקלאים)
- מנגנון המכרז עצמו הוא כלי לשיתוף הציבור בהחלטה על גובה התגמול בפרויקט

מסקנות תהליך שיתוף הציבור

החקלאים המעוניינים בפרויקט

1. חקלאים מקצועיים גדולים – נציגי הקיבוצים, מעוניינים בפרויקט בראיה עסקית
2. בעלי נחלות שאינם חקלאים פעילים – מעוניינים בפרויקט כדרך לשמור על הקרקע בעיבוד ולהרוויח קצת כסף
3. חקלאים בעלי ראיה סביבתית – מעוניינים בפרויקט בגלל מחויבות לסביבה

נוצר רושם כי מרבית החקלאים התעניינו בפרויקט בגלל התשלום ופחות בגלל השפעתו הסביבתית

מסקנות תהליך שיתוף הציבור

הוסכם כי הבחירה בעידוד מטעי זיתים – נכונה

כללי העיבוד הסביבתי של הזיתים – מקובלים

חשדנות ראשונית לגבי שימוש במכרז– התהפכה לתמיכה בערב העיון לחקלאי המועצה

עיצוב המכרז

מרכיב ייחודי של מכרזים לשירותי סביבה: יותר מזוכה אחד!

איך לקבוע את התגמול?

הצעות זוכות בסכומים כספיים שונים ..... **לשירותים דומים**

שלוש אפשרויות לפתרון

- בחירה על פי גובה התגמול הכספי שהחקלאי יבקש, תשלום דיפרנציאלי לחקלאים על פי הצעותיהם
- בחירה על פי גובה התגמול הכספי שהחקלאי יבקש, תשלום אחיד לכל החקלאים המשתתפים בפרויקט, על פי ההצעה הגבוהה ביותר שעדיין תיכלל בפרויקט
- בחירה על פי שילוב בין גובה התגמול הכספי שהחקלאי יבקש ומאפיינים סביבתיים של השטח המוצע לפרויקט; תשלום דיפרנציאלי לחקלאים המשתתפים בפרויקט, על פי התכונות הייחודיות של השטח אותו הם מציעים

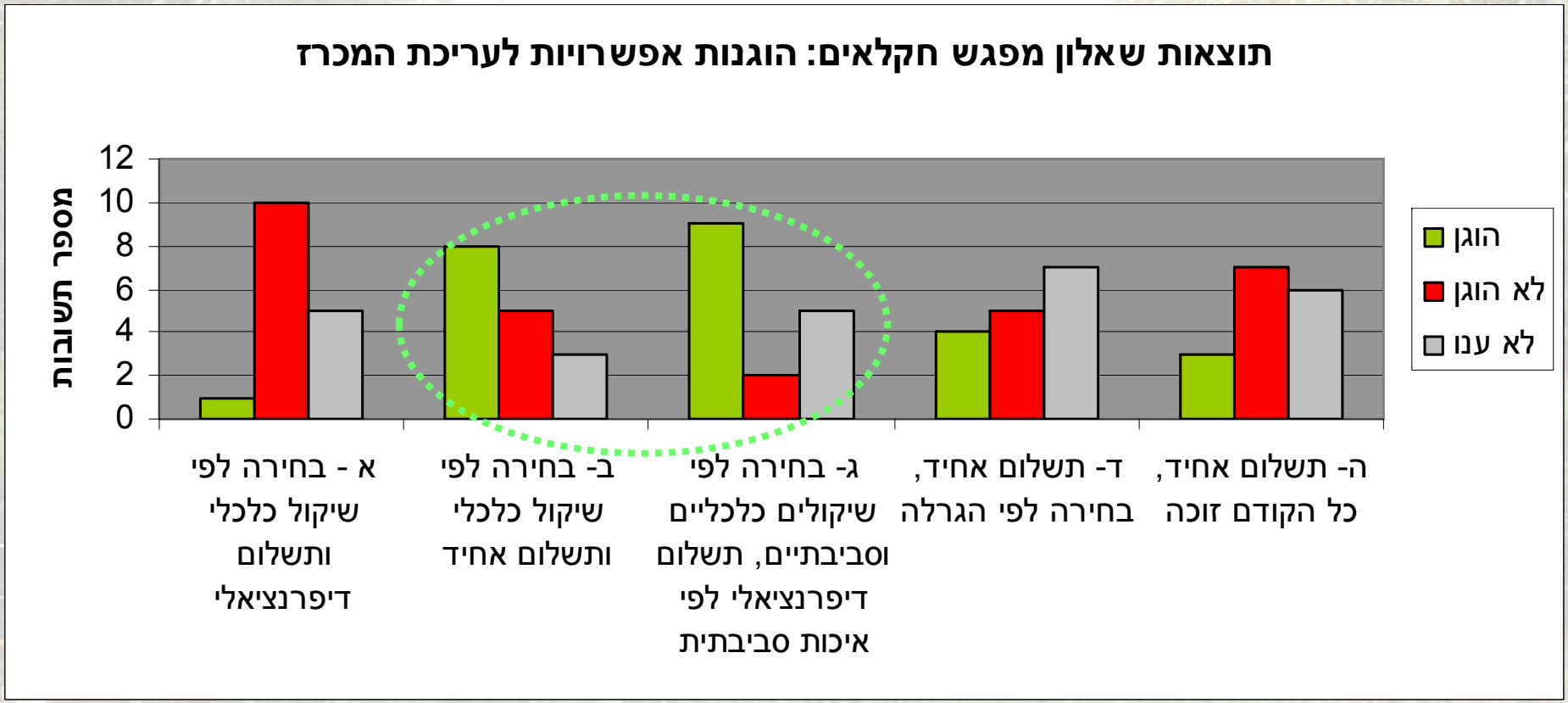
תוצאות שאלון מפגש חקלאים: הוגנות אפשרויות לעריכת המכרז
מספר תשובות
12
10
8
6
4
2
0
הוגן
לא הוגן
לא ענו
א - בחירה לפי שיקול כלכלי ותשלום דיפרנציאלי
ב- בחירה לפי שיקול כלכלי ותשלום אחיד
ג- בחירה לפי שיקולים כלכליים וסביבתיים, תשלום דיפרנציאלי לפי איכות סביבתית
ד- תשלום אחיד, בחירה לפי הגרלה
ה- תשלום אחיד, כל הקודם זוכה

דירוג ההצעות במכרז
נוסחא המשלבת שיקולים כלכליים וסביבתיים

ציון סופי = X1 + X2 +X3 +X4 +X5

X1 - שיפוע

X2 – שימוש הקרקע הנוכחי

X3 – סמיכות לכבישים ולנחלים (שיקול נופי)

X4 – דרגת הממשק הסביבתי שנבחרה

X5 – גובה התמיכה המבוקש

הניקוד של כל מרכיב

ציון סופי = $X_1 + X_2 + X_3 + X_4 + X_5$

X1 - שיפוע: 14%-5% = 10 נקודות

פחות מ-5% = 5 נקודות

יותר מ-14% = ללא ניקוד נוסף

X2 – שימוש הקרקע הנוכחי:

שטחים המיועדים לעיבוד ואינם מעובדים = 10 נקודות

שטחים שוליים שאינם מעובדים בצורה מיטבית = 5 נקודות

X3 – סמיכות לנחלים וכבישים = 10 נקודות

X4 – דרגת הממשק הסביבתי שנבחרה על ידי החקלאי

כל התחייבות הנוספת על הממשק הבסיסי = 5 נקודות

X5 – גובה התמיכה שהחקלאי מבקש: בש"ח לדונם

מיפוי שטחי מוא"ז מגידו על פי ניקוד בפרויקט

הוכן על ידי הממ"ג של קק"ל

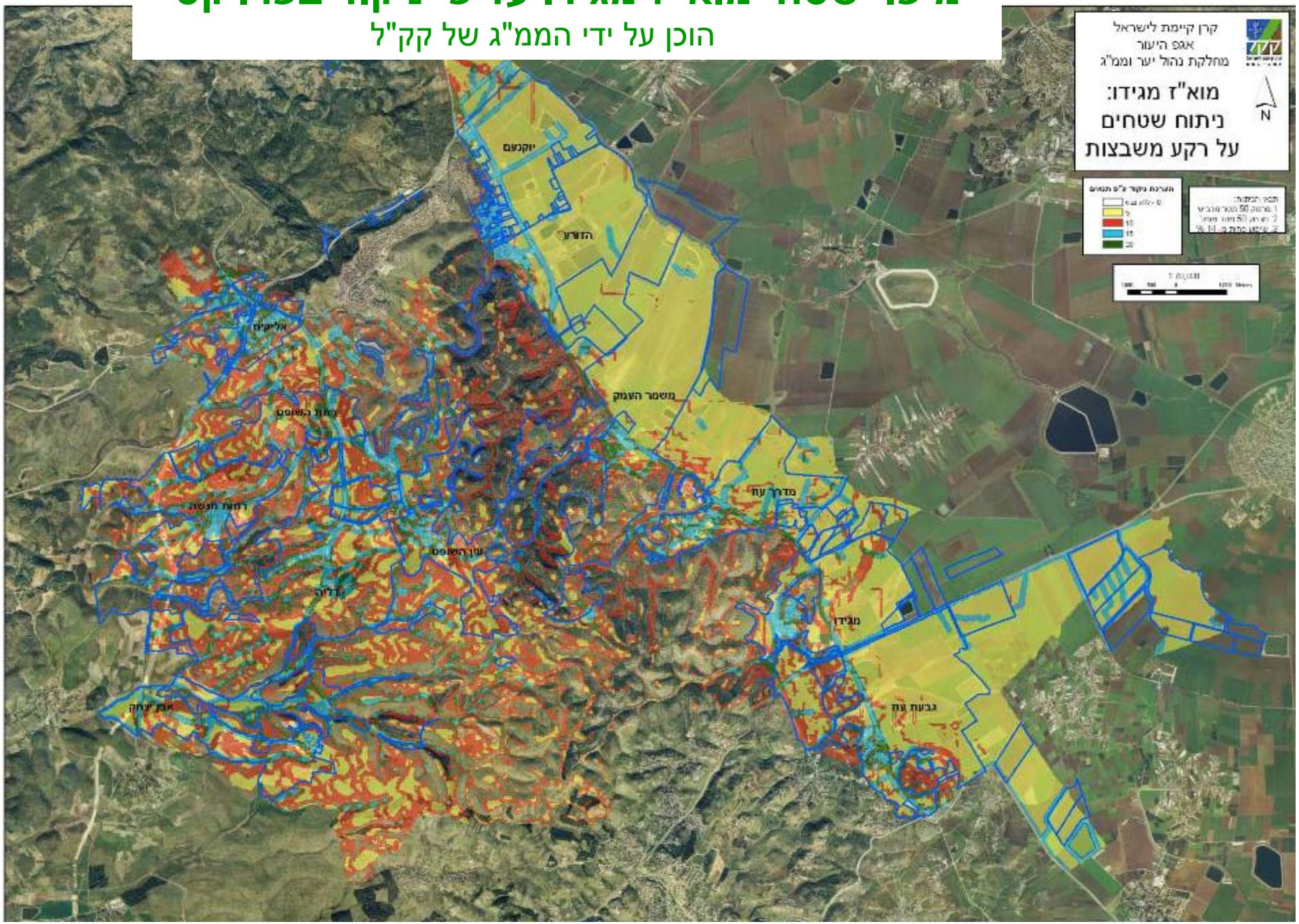

תוצאות המכרז לשירותי סביבה

- ✓ התקבלו 6 הצעות = כרבע מחקלאי המוא"ז
- ✓ 5 הצעות מקיבוצים, הצעה אחת ממשק משפחתי
- ✓ 2 משקים נבחרו להשתתף בפרויקט
- ✓ היקף השטחים בפרויקט: 150 דונם

מסקנות הפרויקט

ניתן לקבוע עקרונות סביבתיים לעיבוד חקלאי בדרך המקובלת על החקלאים, נציגי משרדי ממשלה, מומחים לאקולוגיה ולחקלאות

גדול המוסכם על השנוי במחלוקת בין אקולוגים וחקלאים בכל הנוגע לעיבוד חקלאי נכון סביבתית!

ניתן לשכנע את החקלאים לקבל את מנגנון המכרז אם מדגישים את היותו כלי לשיתוף הציבור

רצוי להשתמש בנוסחא המשלבת פרמטרים סביבתיים וכלכליים לדירוג הצעות החקלאים

סיכום

הפרויקט יצר מסגרת ומסמכי בסיס להפעלת פרויקטים לחיזוק הסביבה החקלאית

- ✓ **במקומות שונים בישראל**
- ✓ **בגידולים ועיבודים סביבתיים שונים**